STRENA CHRISTIANA,

Sive

Hortatiunculæ

ad præcipuos virtututum actus exteriores, ſana doctrina & pietate refertæ,

Per

Harbottellum Grimſtonium

Armigerum, unum membrorum Dom. Com. Parliament.

Secunda editio.

Certus eſt hic ſermo, & hæc volo te aſſeverare, ut qui crediderunt Deo, curent bene agendo præire: Pauli epiſtola ad Titum, Cap. 3. v. 8.

Calend. *Jan. Ann. Dom.* 1645.

LONDINI

Sumptibus *Joh. Wright* in plateâ, dictâ Old-Baily. 1645.

[illegible] the translator

the author of this [illegible]

[illegible] [illegible]

Master of [illegible]

[illegible] 1814 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

This [illegible] Camb.

1844, 8vo.

An edit[illegible] [illegible]

[illegible] Report, 3 vols fol.

Filio ſuo *Georgio Grimſtonio.*

Dilecte Fili.

HIc liber uſui tuo privato dicatus, me non advertente, nedum approbante primo in lucem prodiit, & nunc ſecundo in theatrum productus, a me publicis regni negotiis fere penitus dedito, perfici non potuit; Te rogo atque hortor, ut hoc paterni amoris monumentum, prout tempus & res poſtulaverint, ornatius reddas, & in peioris hujus ævi

tenebris, tu posteris tradas ad dei gloriam, Ecclesiæ incrementum, propriamque animæ salutem, quod optat speratque

Pater vester amantissimus,

Harbottellus Grimstonius.

Strena

STRENA CHRISTIANA,

Sive Hortatiunculæ ad præcipuos virtutum actus exteriores.

Actus Fidei.

CAP. I.

1. MAnè à somno post solennes hominis Christiani preces constitutus

animo ante conſpectum Dei edes fidei tuæ profeſſionem, recitans ſymbolum Apoſtolorum.

2 Sint caſtæ deliciæ tuæ ſcripturæ ſacræ, has ſæpenumerò legas, & verbum Dei exactiſſimam eſſe veritatis regulam firmiſſimè crede. In rebus fidei nihil admittas, niſi quod cum fundamento Prophetarum & Apoſtolorum ſubſiſtere poteſt. Tu mane in iis quæ didiciſti: ſacræ literæ te poſſunt peritum reddere ad ſalutem per fidem quæ eſt in

in Christo Jesu, 1 *Tim.* 3. 14, 15. Nè addas verbis domini, nè fortè increpet te, & mendax deprehendaris, *Pro.* 30. 6.

3 Biblia sacra omnibus hujus mundi divitiis præfer, & humili reverentiâ, quoties lecturus es, in manus sume, & ad hunc modum ora, Domine Jesu, resera mihi clausa, revela abscondita, pande mysteria, dilucida obscura, defini dubia: fac me vitia odio habere, virtutes amare, supplicia timere, præmia respice-

re, in his quæ vera novi custodi me; in quibus ut homo fallor, corrige me; in quibus veris titubo, confirma me, a falsis & noxiis opinionibus eripe me, ut sic verbum tuum rectè intelligam & religiosè colam, inq; eo ædificer, ad sacrosancti nominis tui gloriam, atque ad mei ipsius aliorumque salutem, Amen.

4. Vitam tuam & mores, ad normam pietatis in voluminibus sacris comprehensæ, compone.

5. Cum

5. Cum ad flagitium aliquod, turpe præsertim, vel designandum animo, vel opere clàm patrandum instigaris, hunc fidei actum exerce.

Credo firmissimè hic, ac ubique Deum meum præsentem esse, non actionum modò, sed etiam quarumvis cogitationum inspectorem, scrutatorem & severissimum Iudicem. Non video te quidem Deus mi. Sed tu tamen vides me. Impudens ego in tuo conspectu tantum

ſcelus admittam ? ah, millies potius moriar.

6. Sæpe orabis, aliáque bona opera repetes ad impetrandam a Deo conversionem, tum hæreticorum, tum Ethnicorum, ſive per te, ſi quid in hoc genere poſſis, ſive per eos qui fidei propagandæ ſtudio operam navare poſſunt & debent.

7. Denique fronte exporrectâ vultuque conſtanti, fidem, ac Religionem Chriſtianam pietatemque profiteberis, quoties res & tempus exi-

exigent. Quòd si fidem spiritualis ædificii basin succutiat dæmon,(quod in morte præsertim effi-cere molitur) tu è con-trà, non disputo tecum, inquies, sophista diabo-le; quas argumentorum umbras obtendis, fugi-o, detestor: securè cre-do, quod Deus per Pro-phetas, Evangelistas & Apostolos Ecclesiæ re-velavit, in solum Chri-sti meritum, & in solam patris cælestis miseri-cordiam in Christo & propter Christum mihi & omnibus fidelibus

pro-

promissam, omnem meam fiduciam colloco: In hac fide vivam & moriar, quod protestor. Quare, si per delirium verbum aliud aut aliter sonans exciderit, indictum volo. Adauge, domine mî, hanc fidem, & tu ipse sponde pro me, quia vim patior.

Actus Spei.

CAP. 2.

1 MAnè, inter reliquas quotidianas preces, ita orabis.

Deus infinitè potens, &

& summè misericors, ego imbecillis & miser, qui ex me nihil habeo, nihil valeo, nihil sum, accedo ad te omnis boni fontem, ac infinitæ tuæ bonitati, meritisque filii tui, Redemptoris mei innixus, spero firmiter me à te obtenturum gratias, virtutes, auxilia, cæteráque omnia bona, tum corporis, tum animi, quæ mihi necessaria sunt, ut ad cælestem beatitudinem pertingam. Ah quando id erit? Quando veniam & apparebo ante

faciem

faciem tuam : Da ſic curram ad brabium, ut comprehendam.

Hic Orationem Dominicam magno animi ardore pervolves, Pater noſter, &c.

2 Cum die ſudo, ſerenâve nocte cælum ridet, arridet humus, aut aliud quidvis placet, venuſtum, opulentum, magnificum; exclama cum S. Auguſtino : ſi tanta, Deus mi, facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tam innumera & varia nunc amicis pariter tribuis & ini-

inimicis, quàm magna & dulcia solis es largiturus amicis? si tanta solatia in hoc die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum?

3. Cum affici te sentis ad res infimas, reprehende teipsum, & hoc tibi probrum obiice. Quid, animule mi, quid reculas istas miramur, & tanto salutis periculo? quæris opes? Deus est omnia, mundus nihil. Amas voluptates? Deus cœlo reposuit æternas. Ambis honores? veros sectare: quid umbras,

bras, fumos, fungos sequimur ? Denique quid sola voluntate mentem pascis, id est, siliquis porcorum, regali dignus mensâ ? suspira & suspice cælum, cui nati sumus : illic bona & magna & æterna sunt : cætera tanquam te minora pedibus & animo preme, imò calca.

4. Cum acerba & dura pateris corpore, morbis aliisque miseriis afflicto, asinum tuum malis fatiscentem hoc stimulo adige. Non, ut jam, ita erit semper; imo nec

nec erit diu; breve eſt quicquid finem habet. Atqui ſcio, quod Redemptor meus vivit, & in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſum & rurſum circundabor pelle meâ, & in carne mea videbo Deum ſalvatorem meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius: repoſita eſt hæc ſpes in ſinu meo. *Job* 19.25.

5 Cum res acerbæ, Dei & ſalutis causâ, animo intùs reluctante, tamen exorbendæ ſunt; po-

poculum hoc saccaro & melle oblines. Non sunt animę mi, condignæ passiones hujus temporis, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Leve & momentaneum hoc, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ non videntur æterna sunt, *Rom.*8.18. 2 *Cor.*4.17.

Hoc sudario egregi-

us

us pugil Paulus omnem gravissimorum laborum sudorem abstergebat; hoc proposito brabio, cæteri fortissimi Athletæ cum bestiis, cum ignibus, crucibus, mortibus ipsis fortiter pugnarunt, vicerunt. Si tentationum vi, in desperationis abyssum, in mortis præsertim agone, præcipitari te sentias; spei anchoram projice: dic, quid naufragaris anime? spera in Deo, quoniam adhuc celebraturus sum eum, omnimodam salutem faciei

faciei meæ, & Deum meum: *Psal.* 43.5. projice te in eum, non subtrahet se ut cadas. Infinitè bonus est, proniorque ut benificia conferat quàm tu petere aut seperare possis. Pater est, ipse enim te fecit, & tanti fecit; ut, pro te servo redimẽdo, filium suum tradiderit: Hic autem circiter triginta tres annos quid non fecit? quid non est passus? Jesum ipsum habes advocatum apud patrem, propitiationẽ pro peccatis tuis, & sanguis hujus

jus Jesu Christi emundabit te ab omni peccato, 1 *Ioh.* 2. 1, 2. 1 *Ioh.* 1, 7

Eia, adesto mihi, optime Jesu, ne sanguis tuus in me pereat, adsis clienti. Tuo præsidio munitus, dum spiravero, sperabo: & licet consurgant adversùm me castra, non timebit cor meum.

Actus Charitatis in Deum, & zeli divini honoris

CAP. 3.

1. Sæpe has faculas ore jactabis, quæ animum

nimum ad Dei amorem incendant. Scriptum eſt diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota mente tua, & ex omnibus viribus tuis; & qui non diligit, manet in morte, *Mat.* 22 27. qui non diligit fratrem, 1 *Joh.* 3. 14. multo magis qui non diligit Deum. Præcipis ergo, bone Deus, ut te amem, & mortem & quidem æternam minaris. Annon ſatis magna pœna eſt, ſi non amem te? aut an opus eſt his vinculis legum, & tot mina-

minarum, ut ad tui amorem adstringar? adeò sum mentis inops, ut tua beneficia, gratias, perfectiones infinitas ignorem? an potius tam vecors & excors, ut cor minimè habeam, quo bonum infinitum amem? te, inquam, bonitatis abyssum, te immensam bonitatem? Jam si amor amore compensari debet, quis amor amori tuo par esse potest? ab æterno amasti me, cum non essem, nedum reclamare possem. Animam, corpus,

res universas condidisti mei causâ, nullo sanè commodo tuo ; atque easdem etiamnùm conservas mei causâ. Angelis tuis mandasti, ut custodiant me in omnibus viis meis, etiam tum cum pecco in te. Mercedem meam voluisti esse magnam nimis : & ut eâ potiar, vocasti ad gratiam, eâq; pro tempore amissâ, revocasti ad pœnitentiam toties. Suave hoc ; sed longè suavius, o dulcissime salvator, quòd volueris, Deus, fieri homo, tam du-

dura, & tam dira pati, ac denique in cruce mori pro me, qui te morti (O me crudelem) addixeram. Hoc verò omnium eſt ſuaviſſimum, quòd morti vicinus ſacramentum Corporis & Sanguinis tui inſtitueris, pignus admirabile tui in me amoris. In tantorum autem beneficiorum compenſationem nihil à me requiris, niſi ut redamẽ. O amorem ! O extaſin amoris ! quàm digna es, O bonitas infinita, ut ſummè ab omnibus & ſuper omnia

ameris ! Ita ergo amem te, O Jesu mi, Salvator amantium & Salvatorum amor : Absorbeat me vis amoris tui, ut amore amoris tui vivam & moriar ; qui amore amoris mei dignatus es mori.

2 Ubi his faculis in animo divini amoris ignem excitaveris, mox prorumpes in has vivaces flammas. O Deus mi, bonitas infinita, ego te amo super omnia, diligo te ex toto corde, ex tota anima, ex omnibus viribus meis : firmissiméque

missiméque statuo omnia tua præcepta implere, & me semper conformare sanctissimæ tuæ voluntati. Et propter quid sic amo te? Sanè ob hanc præcipuè causam, quia dignus es infinities plus amari, quàm amare possim, ob immensam perfectionem tuam, incomprehensibilem potentiam, altissimam sapientiam, infinitam sanctitatem ac bonitatem tuam, id est, propter temetipsum, O Pater, O Fili, O Spiritus Sancte,

tres personæ, unus Deus, super omnia amo te, qui es mihi omnia.

Hunc actum juverit elicere sæpius; & præsertim quoties graviùs tentaris: valet enim ad perseverandum in gratia.

3 Identidem in Cœlum intuens, ac suspirans, arcesses donum charitatis in Deum, hac precatiuncula. O amor, qui semper ardes, & nunquam extingueris, charitas, Deus me, accende me: ah serò amo te, pulchritudo tam antiqua,

tiqua, & tam nova, ſerò amo te. Noverim me, noverim te; ut odio habeam me, & diligam te.

4 Gaudebis, cum ſenties ipſe, & aliunde intelliges tibi quidpiam fieri, aut evenire ex ſpeciali ordinatione divinæ providentiæ: etiamſi res adverſæ & acerbæ accidant: illudque Job viri Sanctiſſimi carmen accine, ſicut Domino placuit, ita factum eſt: ſit nomen Domini benedictum, *Job* 1. 21.

5 Mœrorem animo

contrahes, si quid acciderit, quod divinæ voluntati dissentiat aut repugnet: ut si quis divinam majestatem aliquo flagitio offendat, id ægerrimè, inquam, sustinebis, noxamque omnem aut impedies, aut tolles, si quà possis.

6 Si dæmon gravi quavis tentatione te divexet, sic precare: Tentas me, Domine, an amem te, neque tamen ultra id quod possum. Scio, quòd sine gratia tua spernerem te, O òmne bonum, ut teter-

rimo

rimo hoſti placerem, æternùm luiturus momentaneum gaudium. At juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ. Adjutor meus eſto, ne derelinquas me, neque deſpicias me.

7 Quando peccati gravioris periculum aliud quodpiam, occaſione inciderit: diſcerpar in mille partes, rumpa que potiùs, inquies, quàm ut amori divino rem quamvis præponam, Christianumque iſtud ſæpius dæmoni tentanti obtrudes; ma-

lo mori, quam fædari. Quod ſi prolapſus ſis miſer, fac, mox reſurgas, & cum Deo per renovationem actus divini amoris, per averſionem à malo, & converſionem ad bonum, in gratiam, propter meritum Christi, redire labores.

8 Imò verò minimam culpam, ſciens, volenſque, aut ſaltem ex propoſito, ac certo animi decreto ne admitte, ne quidem amiciſſimi hominis gratiâ. Amicitiæ humanæ omnes prius peſſum

pessum eant: quàm ut Dei amor tantillùm periclitetur.

9 Apprecaberis omnibus, & à Deo obtinere contendes ipsius cognitionem, amorem, cultum: Conaberisque, quoad in te erit, efficere, ut eum omnes cognoscant, ament, colant.

10 Sæpenumerò sacræ Christi mensæ particeps esto, tum ut illi per fidem arctiùs conjungi, tum ut cum eodem, in spiritu suaviùs familiariúsque conversari, imò deliciari possis.

11 In rebus quibuscunque creatis, Deum, qui etiam in minimis maximus est, intuebere; in illis ipsum, & in ipso illas, amabis. Solem vides? Deus est, exclamabis, qui pulcherrimam, jucundissimamque illam lucem diffundit, qui etiam infinities pulchrior est. Apponuntur cibi? Deus, inquies, ista mihi apparat. Idemque ages in cæteris.

Actus Religionis in Deum.

Cap. 4.

1 IN rebus afflictis aut dubiis ad orationem confugito.

2 Cum quavis de causa, aut ubivis, aut quandovis, numini supplicas; hoc non solùm interno animi affectu agas, sed etiam gestu corporis externo submissionem & reverentiam Deo exhibeto, nisi sit in oratione secreta, quæ Dei cognitioni tantum

tum præstatur, præsentibus aliis, in qua gestus & signa externa, quantum fieri potest, debent occultari, ne suspicionẽ præbeamus vel hypocriseos, vel affectationis inanis gloriæ cum Pharisæis, *Mat.*6.5 Et nisi sit in brevioribus ejaculationibus desiderii nostri coram Deo, in quibus gestus externus non potest semper attendi.

3 Orationes publicas, Conciones, aliáque pietatis officia frequentato: dicito cum Davide,

Lætor de eo quod dicitur mihi, domum Jehovæ adeamus, *Psal.* 122. 1.

4 Res divinas ritè procurato, ſacra fieri curato, decorem domus Dei diligito.

5 Si opes ſuppetunt, templa ornato, libros, calices, veſtimenta, & alia ornamenta tuis ſumptibus comparato, iis potiſſimùm locis, ubi cultus divinus minus piè, ac purè peragitur.

6 Certa tempora conſtituta, ad privata pietatis exercitia habeto, eaque non ſolùm ex con-

consuetudine observa, sed seriò impende, ad pietatis incrementum.

7 Juramentis ne assuescito; si quid juraveris, servato.

8 Vota, nisi præmeditate, ne nuncupato; ubi nuncupaveris, sanctè exolvito.

9 Vitam Jesu Christi, & omnium Sanctorum, in iis quæ imitari possunt, & debent, imitari studeto.

10 Pios ritus, institutasque ceremonias verbo Dei non repugnantes, magni facito:

Su-

Superstitionem è contrà omnem execrator.

Actus Charitatis erga proximum.

CAP. 5.

1 SI quos florentes, & beatos videris, in iis Deum omnis boni fontem; contrà, si quos laceros protritosque aspexeris, in iis Christum crucifixum intuebere: eâ cogitatione in utriusque sortis homines amoris igniculos concipies, & foras ejaculabere. Ami-

cos

cos, inimicos hic, nihil distingue. Charitas, eos, illos, æquè amplectitur: illos quidem teneriùs, hos verò generosiùs.

2 Contendes votis, precibus, omni opera, & studio; ut omnibus, ex naturæ, rerum, Gratiæ præsertim divinæ præsidio suppetant quibus verè beati esse possint. His bonis si quos affluere, benigniore rerum successu frui perspexeris, gestientis intus animi signa, frontis, oris, totiusque corporis hilaritudine expromes:

mes: si quos iis carere, si impendente, aut præsente etiam malo, periclitari; ægritudinem animo habebis, vultumque contrahes; calamitatem, si quà possis, amolieris.

3 Aliena sensa, dicta, facta, in meliorem partem interpretabere, aspernabere neminem, nihil de fama cujusquam detrahes, nullo convitio, probróve lacesses quempiam: honorem cuique deferes suum: si quis alteri obtrectet, oblatret, obmordeat,

ibis

ibis contrà, si fas est, &, quo poteris clypeo, laborantem tuebere.

4 Quos poteris in divino timore, & cultu promovebis, & ad bona opera instigabis. Verbis quidem id ages, sed exemplis etiam malim; illa movent, hæc trahunt.

5 Nulli opem imploratam denega, mutuò, commodatóque des, si rogaris: imò ne rogatus quidem officia & obsequia sponte defer.

6. Esurientem pasce, sitientem

ſitientem pota. Hoſpitem collige. Nudum operi. Infirmum viſita. Carcerem adi, captivumque redime. Mortuum ſepeli. Corporibus iſta charitas impendit, quæ ſequuntur, animis.

7 Ignorantem doceto. Peccantem corrigito. Conſilio, fluctuantem juvato. Afflictum ſolator. Injurias perferto. Offenſam remitito. Pro aliis, etiam pro inimicis orato.

8 Inter amicos, amicitiæ nodum ſerva, imò adſtringe.

adſtringe. Si ſolutus es, redintegrato. Fac, in gratiam redeant, qui diſſident; lites, rixas, charitatis fœdiſſimam peſtem, inſectare, imò jugula, perime. Hæc & quæcunque alia ſunt miſericordiæ & beneficentiæ opera, libens præſtato.

Actus Zeli ſalutis animarum.

CAP. 6.

1 STatas preces pro Eccleſiâ, nominatim pro Rege, conſorti ſua

ſua, liberis ſuis, magiſtratibus, & miniſtris, tibi indicito: plurimùm intereſt boni publici, perſonis quæ ad multos ſpectant, conſuluiſſe.

2 Libris editis, catechiſmis, exhortationibus, concionibus, prælectionibus, ſeu per te, ſeu per alios, munificentiâ erga Academias & ſcholas, &c. quibus artibus & opibus vales, bonum animarum promove.

3 Si quis aliquod crimen admittit, vel jam admiſit, omnem' lapidem move, ut impedias, aut

aut tollas: ita cura, ac si ipsemet vulnus accepisses.

4 Et si Deo posthac placuerit te patremfamilias efficere, & tibi cum conjuge & liberis benedicere, decet te de iis singularem habere curam: hi ad te propiùs pertinent. Liberos à teneris erudi, nutricem probam, bonos magistros advoca. Hic res magna agitur: si liberi & servi graviùs peccaverint, severiùs objurga & castiga, conjugem prudenter rege, & ad bona

bona opera instiga: sed filiarum presertim pudicitiam perdius & pernox excubitor observa & serva; nihil eo Thesauro expositum magis.

5 Denique totam familiam piè & religiosè institue. Manè & Vesperi à singulis privatim, atque etiam, si convenienter fieri possit, communiter oretur. Hi, quibus vacat, rei sacræ intersunto, & ad templum temporibus constitutis deducantur: Hæc familiæ lex esto. Quisquis

has

has ædes habitat, Sobrietatem, Castitatem, Justitiam, Religionem, probitatem denique omnem colito. Ne mentitor. Ne pejerato. Ne blasphemato. Ne aliis detrahito. Ne poculis ac lusibus intendito. Ne verbis factisve cujusquam oculos, aures, animum, lædito. Qui secus faxint, abscedunto.

Actus Pœnitentiæ, odii peccatorum, & contritionis.

Cap. 7.

1 Pœnitentis animi medullis has identidem faces injice: Heu me! quid cogitavi, quid dixi, quid feci demens? peccavi contrà rationem, contrà conſcientiam, & in quem, & quis? Egone vile & projectum cadaver, nihili homulus, re quavis tetrior & nequior, auſus ſum, & quâ fronte impudens, in ipſius Numi-

nis conſpectu, ſcelere meo impetere Creatorē, qui me ex nihilo fecit? Redemptorem, qui me ſuo ſanguine refecit? deum meū, omne bonū meum? atqui ſtipendium peccati mors. Ah quam horrendum eſt incidere in manus Dei viventis! *Heb.* 12.

29 Ergone pro momentanea voluptatula infamis mercator, Cœlo contempto, æternos mihi ignium inferorum cruciatus comparârim? Ah! pudet me mei, etſi nemo alius conſcius foret,

ret, quid verò erit cum toti olim mundo revelabuntur fœditates & turpitudines meæ? Sed quam immani ingratitudinis vitio ſcelus eſt à me perpetratum in eum, qui tot me beneficiis proſecutus eſt? Quid tot beneficia contempſiſſe me! O ingratiſſimum! quaſi pedibus proculcaſſe ejus ſanguinem? O me crudelem, O ter impium! crucifixerim ego te toties, bone Jeſu, & patiaris? imò brachia extendas ad amplexum?

caput submittas ad oscula? O infinitam bonitatem! pœnitet me scelerum meorum, non tam quia cœlum perdidi, inferorumve ignes commerui; sed quia te optimum parentem meum offendi, qui non modò non punis, sed etiam vocas, & ut veniam petam, jubes, minimè id jussurus, nisi parcere velles.

Et ecce prostratus coram te tanquam filius prodigus, nunc clamare incipio, pater, peccavi in cœlum & coram

te:

te : non ſum dignus vocari filius tuus, *Luc.* 15. 18, 19. Sed tu miſerere, pater.

2 Ubi incaleſcere animum ſenſeris, mox in has vivi doloris flammas prorumpes : O benigniſſime Deus mi, O ſuaviſſime Jeſu, doleo ex intimo corde, quòd Majeſtatem tuam, ac bonitatē infinitam peccatis meis offenderim, quam debeo & nunc volo amare, amoque ſuper omnia : idque quià tu es Deus infinitè potens, ſapiens, ſanctus &

bonus : cui peccatum ſuprà quàm dici poteſt, ſummè diſplicet, & adverſatur. Quare propter hunc tui amorem firmiter etiam ſtatuo non ampliùs te offendere, omnes peccandi occaſiones fugere, omne id, ad quod obligor perficere: remitte tu mihi, ſicuti ego nunc aliis remitto ex animo, ſi quis me unquam offenderit. Utque ſuppliciter peto veniam delictorum meorum : ita ſpero fore per meritum pretioſiſſimi ſanguinis tui,

tui, Bone Jesu, ut impetrem quod peto, tuâque adjuvante gratiâ vitam corrigam, & ad mortem usque in tuo servitio perseverem. Amen.

Hunc actum utile erit elicere, manè, vesperi, & quoties in peccatum lapsus fueris, ad gratiam Dei recuperundam.

3 In testimonium animæ afflictæ carnem castiga, subtractione delitiarum, sobrietate & temperantia in victu, jejunio, laboribus vo-

cationis, & precibus, quibus edomatur caro lasciva, & spiritui subjicitur, non tamen peccatorum remissionem per hæc exercitia te mereri existimes.

Actus humilitatis.

CAP. 8.

1 HOmo es nauci, ac nihili: insanis, si quid tibi arrogas: quare si quando laudaris, aut ab aliis æstimaris: in Deum omnis boni fontem, unde in te, si quidpiam est, profluxit,

fluxit, totum refunde.

2 Si vel semel duntaxat per omnem vitam peccatum aliquod in Deum vel proximum impio & maligno animo designâsti, aut reipsâ perpetrâsti, inferorum pœnas es commeritus: cum igitur quidpiam aut acerbitatis, aut injuriæ, aut probri, sive à Dei providentia, sive ab inimicis patiare, tecum istud reputato. Pridem æternos ignium inferorum cruciatus promerui; & quid exiguum hoc, quod pa-

tior, ad illas pœnas?

3 Veſtium ac menſarum luxus, familiæ, & ſupellectilis ſpendorem nimium, ac inanem pompam fuge.

4 Si quando ſuperbiæ ſpiritus obluctetur, ſanctiſſimi illius viri humilis & humiliati ſententiâ utaris: putredini dixi, pater meus es, mater mea, & ſoror mea, vermibus, *Job* 17. 14. & addas, quid turges ſaccus ſtercorum, terra & cinis?

5 Te tuáque bona opera latere ama, niſi quando

quando velit Deus in ſuam gloriam, & Eccleſiæ commodum, te in publicum prodire.

6 In officiis vilibus & abjectis, tuipſius & aliorum gratiâ, occupari ne dedigneris.

7 Pronis auribus, monentem & corrigentem audi: neque facilè excuſationem obtrude.

8 Mortem, Judicium, Inferos, ſæpè, ſæpiùs cogita: hæ depictæ in animo tabulæ te tibi repreſentant. Veſperi id ages commodius: lectus ipſe ſepulchri,

ſomnus

ſomnus mortis quædam imago eſt.

9 Ea quæ ad tui commendationem faciunt omninò ſile: cave, nè quid de te rebuſque tuis vendites, jactites, oſtentes. Naturæ dotes, virtutem, eruditionem, avorum ceras, & fumoſas imagines. Quid habes, quod non accepiſti? 1 *Cor*.4.7. ſi autem acceperis, quid, quaſi de tuo, gloriaris? Homo vaniſſime, obline te tuo luto. Pulvis es, & in pulverem reverteris, *Gen*. 3. 19. peccatum

ſolum

ſolum opus eſt tuum: hîc habes, unde pudorê afficiaris, non unde efferaris.

10 Oculos ſubmiſſos tene: terram aliquando aſpice: & te illius inutile pondus, exiſtima.

11 Cum per cæmiterium iter facis: hæc (inquies) nobis hominibus conſtituta eſt domus: eò igitur omnes imus & inſoleſcimus?

12 Neminem ex inimicitia torvè contuere, aut morde verbulo, aut geſtu quovis offende. Eſt manſuetudo humilitatis

litatis aut partus, aut ſoror.

13 Aliorum judicio rectæ rationi conſentaneo, facilè cedito. Noli altum ſapere, ne ſis prudens apud temetipſum, *Rom.* 12. 16. locum cæteris honoratiorē commodioremve ſponte deferto: cum tenuibus, pauperioribus, lubens, volens verſator. Carceres, domiciliaque ægrotorum, & pauperum ad benefaciendum illis frequens adito.

14 Porrò, non tantum te ipſum omnium

ultimum

ultimum, ac miserrimum reputato: Sed exteriùs pro tali te habe; & si ab aliis ita habearis, ne tristeris, sed potius gaude. *Iac.* 1. 10.

15 Denique si quando insolentiùs animum inflari sentias, tumorem hac cogitatione depomito. Quid fui, Domine, quid sum, quid ero? Fui nihil, nihil adhuc sum, & fortè ero pejus nihilo. Fui conceptus in originali peccato, sum plenus peccato actuali, &, nisi resipiscam & Evangelio cre-

da m

dam, condemnandus ero pœnâ gehennali, *Marc.* 1. 15. *Marc.* 16. 16. *Luc.* 13. 5. Fui certè ſperma fætidum, ſum ſaccus ſtercorum, ero eſca vermium. Sic fui, ut in illo ſtatu permanens, damnari non poſſem; ſic ſum ut propter demerita mea, ſine merito tuo, ſalvari non poſſim; ſic ero, ut æternum vel culpa mea damner, vel gratiâ tuâ ſalver. Quid fuerim, ſcio, nimirum peſſimus; quid ſim, neſcio, niſi à te illuminer, quid ero, æquè

ignoro.

ignoro, nisi à spiritu tuo certior factus fuero. Tu quod fui, Domine, ignosce; quod sum, corrige; quod ero, dirige: daque ut semper hæc sapiam, & de me humillimè sentiam.

Actus Modestiæ.

Cap. 9.

Modestia, humilitatis germana aut filia, decentiam, compositionemque totius corporis curæ habet. Vestes tibi, velim, nec sordeant, nec nimis resplendeant: sit

ſit inceſſus inartificioſus, at non levis. Geſtus iſtiuſmodi quem ratio præſcribat. Caput erectum, modicè inflexum, frons aperta, non caperata: oculi non ſuperciliosi, non errabundi, nuſpiam malè defixi: labia nec nimium preſſa, nec fædè diducta: vox maſcula, ſonus nonnihil fractior, ſermo purus, ſimplex, innoxius; manus nihil comicum aut hiſtrionicum agant, abſint & ſcurriles geſticulatiunculæ. In his quid pecces temet ſæpè roga,

roga, adde & fidum Censorem: ferè enim hic quisque cæcus est. Modestiæ autem studebis etiam privatim & cùm solus es, alioquin in publicum veniens impinges nulli negotio. Ita modeste in cubiculo & sine arbitris dege, ac si oculi omnium te viderent.

Actus Patientiæ.

CAP. 10.

1 TEmporum injurias, frigus, æstum, pluvias, naturæ incommoda,

da, sitim, famem, perfer non gravatè. Propter peccata tua magna & multa quæ admisisti, millies istis graviora mala es promeritus: id si cogites, feras priora leviùs.

2 Morbos etiam quantumvis acerbos, ac diuturnos, tanquam dona de numinis manu accepta, exosculare: beneficium est quod maleficium arbitraris. Id noverat qui olim dixit, Domine hîc ure, hic seca, ut saltem æternùm parcas.

3 Si itaque longo & gravi morbo afflictus motu impatientiæ agiteris, animum titubantem ita sustenta: sustine, anime mî, qui te flagellat, pater est amantissimus; qui urit & secat, medicus est sapientissimus; jam meliùs & meliùs tecum erit: qui hîc urit, posteà parcet: Ignis hic vitia excoquit, & splendorem auget. Adhæc, cogita Christum in cruce patientem, & cum eo tot Martyres: si compateris, corregnabis.

4 Si

4 Si quid prætereà calumniarum, aut injuriarum in te ab aliis congestum, conjectumque fuerit, obdura ; & non solùm forti animo perfer, verum etiam constanti.

5 In istis omnibus, quæcunque causæ extiterint malorum, sile: vel queri minimùm, impatientis est animi. Cave ne naturam, cælum, elementa, homines ipsos accuses. Nemo tibi erit nocentior, quàm tuipse, si non feras. Justus est Dominus, & recta

recta judicia ejus.

6 Si nihil interim consolationum, ne spiritualium quidem, tibi affundi sentis, si purum putum fel propinetur, exorbe; atque ita loquere, neque fas, neque bonum est accipere panem filiorum, & dare canibus; micas quidem cadentes catelli edunt; at ego non ita vixi, ut vel micam habere possim.

7 Hic tu mihi vide, ne in istis molestiis ex rebus creatis, prætermisso creatore, consolatiunculam

culam putidiùs emendices, nec mediis in hunc finem utaris illicitis.

8 Continget non rarò, ut cum maximè piùs, ac probus esse velis: plurima, & plurimi obluctentur, etiam ogganniant, & allatrent: ne tu propterea vel latum unguem ab officio, institutove deflecte; injurias, ne commemora aliis, imò ipse oblivi scere.

9 Si amici, si parentes ipsi destituant, dic, nudus nudum Jesum sequar, dicamque posthac confidentiùs, Pater, qui

qui es in Cœlis, ſanctifi-
cetur nomen tuum, &c.
& cum Davide, pater
meus, & mater mea de-
relinquunt me, ſed Je-
hovah recipiet me, *Pſal.*
27. 10: & illud ſcito
fore ut extremis his
diebus inſtent tempora
moleſta, & omnes qui
volunt piè vivere in
Chriſto Jeſu, perſecu-
tionem patientur, 2 *Tim.*
3. 12.

10 In fidei, ac Religi-
onis causâ, ſi te aliquid
pati tempora, & res co-
gant; carceres, & mor-
tem ipſam ne timeas,

ſed potiùs cum Apoſtolis gaudeas, quoniam dignus habitus es pro nomine Jeſu contumeliâ affici, *Acts* 5. 41. & mori cum Paulo, ſi neceſſe fuerit, ſis paratus, *Act.* 21. 13.

Actus Christianæ abdicationis rerum temporalium Christi causâ.

CAP. II.

1 URgente neceſſitate opes deferre, ut in communi fidelium inopia, in perſecutionum

tionum fervido, & furenti æstu, vel si nimius sit divitiarum amor, tantus nimirum, ut vel abjiciendæ sint divitiæ, aut amittendus sit Christus, *Act.* 4. 32, 34, 35. *Hebr.* 10, 34. *Matth.* 19, 21. & si hoc feceris, meriti tamen opinio longissimè absit; dixit Apostolus Paulus, quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Omnia arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, & inveniar in illo non habens meam ju-
 stitiam,

ſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti, illam quæ ex Deo eſt, juſtitiam in fide, *Phil.* 3. 7, &c.

2 Erues omnem pravam opum appetitionem, honorem mundanum contemnes, imò ipſa amicorum, rerumque terrenarum ſolatia reſpues, ſi te à fide Chriſti, & à virtutis ſtudio revocent.

3 Si bonorum omnium erogationem & dimiſſionem Religio non poſtulaverit; curas tamen ſuperfluas,

rerum,

rerum, quæ ad hanc vitam pertinent moderabere.

4 Avaritiam, quæ ab Apoſtolo Idolatria vocatur, *Col.* 3. 5. odi, ac fuge. Radix omnium malorum eſt pecuniæ cupiditas, quam quidam appetentes, aberraverunt à fide, & ſeipſos transfixerunt doloribus multis. Tu autem, hæc fuge: Sectare verò juſtitiam, pietatem, fidem, charitatem, patientiam, manſuetudinem, 1 *Tim.* 6, 10, 11.

 3 Di-

3 Divitiæ si affluant, noli cor apponere: ita regius psaltes imperat, *Psal.* 62. 10. opum tuarum Dominus esto, non tu earum mancipium.

4 Ita esto animo compositus pati egestatem magis, & mortem, quàm fraude aut peccato quovis opes congerere: itemque vel imperia ipsa, si haberes, derelinquere, si cœlum vocat, imperatve.

5 In dapsili prandio aut cæna, si epulum nuptiarum, justorum funebrium, aliáque solenni

lenni causâ apparaveris, certam eduliorum partem repone, quod Christo præbeas, pauperibus, ægris præsertim domi jacentibus, vel in carcere, aut aliâ angustiâ positis.

6 Si opes suppetant, in pauperes aliquid quotidiè distribue. Fœneratur Deo qui dat pauperi, *Prov.* 19. 17. petenti igitur stipem tu statim commodato: eos velim inprimis tibi esse commendatos, quos aut necessitas ad fæda flagitia compellit, aut

ingenuitas à ſtipe corroganda avocat. Si nihil habes, quod des, at bona ſaltem verba reddito. Dominus eſt, qui ex donis à ſe tibi datis, denarium, vel obolum, vel fruſtulum panis, vel aliquantulum potûs, repetit. Liberos, famulos, ancillas, ita loqui jubebis; Pater, Here, Chriſtus pro foribus ſtat, eleemoſynam petit, ſtipem filii ipſi ferant, ita olim miſereri condoceantur: E cujuſvis diei lucro, & è quovis contractu partem

tem aliquam demere, quam indigentibus numeres, si hoc possis, valdè pium est. Quidam hoc faciunt, quos si imitere, beatus eris.

7 Hoc in pauperes officium nec moriens negliges: testamento, ex aliqua parte saltem, tuorum bonorum hæredem Christum scribe: ita mercedem in Cœlis habebis.

Actus Justitiæ.

Cap. 12.

1 JUstitiam exerce, & loquere veritatem ex animo tuo. Ne linguâ tuâ obtrectes, nec proximo tuo malum facias; si jures proximo in damnum tuum, non tamen muta.

2 Suum cuique tribue; neminem læde; quod tibi non vis fieri, alteri nè feceris: omnia quæcunque vis ut homines faciant tibi, & tu facito illis, *Mat*.7.12.

3 Quod

3 Quod debes exolve, aliena redde, cave ne pauperum mercedem durus apud te retineas: deteſtabile eſt coram Domino, *Levit.* 19. 13.

4 Non habebis in ſacculo diverſa pondera, majus & minus, nec erit in domo tuâ modius major & minor: pondus habebis juſtum & verum, & modius æqualis & verus erit tibi, ut multo vivas tempore ſuper terram, quam Dominus Deus tuus dederit tibi; abominatur enim

enim Dominus Deus tuus eum, qui facit hæc, & averſatur omnem injuſtitiam, *Deuter.* 25. 13, &c.

5 Ne ſis ingratus: agnoſce & profitere, à quo & quanta acceperis beneficia: ſimulque declara ſtudium præſtandi benefactoribus tuis mutua officia honeſta, tibique poſſibilia.

6 Impium ne juſtifices, & judicium ne pervertas, neque in alicujus perſonam affectu nimiæ dilectionis inclines:

nes: non accipies munera, quia munera excæcant oculos ſapientum, & mutant verba juſtorum. *Deut.* 16. 19. Concordiam ſerva, & commune bonum propriis emolumentis præpone.

Actus Obedientiæ.

Cap. 13.

1 MAjorum tuorum, Paſtorum præcipuè vocem, ut divinum oraculum audito:

dito: illis, & cum Magistratibus, tum parentibus obſervantiam præſtato; eorum dictis obediens eſto. Facies quodcunque dixerint, qui præſunt loco, quem elegerit Dominus, *Deut.* 17. 10.

2 Leges Reipublicæ, aut communitatis, in quá vivis, exactè & conſtanter obſervato. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit, *Rom.* 13. 1.

3 Si ſis filius-familias, ſi ſervus, ſuperiorum nutus attendito, impe-

imperata mox exequitor.

4 Si à jussis abhorres obtemperato, nisi rem malè præcipi liqueat; ubi enim mandatum voluntati divinæ contrarium est, Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus, *Act.* 5. 29.

5 Si justa imperantur, licèt dura sint, concoque, & peragito.

6 Obedito autem sine morâ, & integrè.

Actus Castitatis.

Cap. 14.

1 INgentem pudicitiæ amorem in te excitabis, impudicitiæ verò grave odium.

2 Removendæ omni studio omnes luxuriæ occasiones. Averte oculos à formosulis, in mulieres ne contorqueto, nè defigito illos: Aures & ora obscænitati, & scurrilitati duplici serâ occludito: ab impudentioribus jocis, & gesticulation ibus

culationibus abſtineto. impudicos ſocios, & noxias familiaritates cane pejùs & angue defugito. Cum ſolus es, nè libidini deditus ſis; noli peccare, Deus videt. Cuticulam ne curato: Veſtes molles, pocula, & lautæ menſæ corporis, animique mollitiem, àc libidinem creant. Loca periculoſa, otium, libros obſcænos, incæſtas imagines & tabellas, laſciva theatra, tripudia inverecunda, execrator. Veriſſimum hîc iſtud, qui

qui fugit Venerem, fugat.

3 In pia cogitatione obdormiſcito: cum expergiſceris, ſi quæ occurſent fœda phantaſmata, fortiter excutito: Jeſum tuum inclamato: animum aliò magno niſu convertito.

4 Similiter ſi per diem recurſent ejuſmodi imagines, aut ſuggeſtiones, obſiſtito prece & obfirmatione animi. Cogita præſentiam Dei, & Angelorum, crucem Chriſti, mortem tuam, judicium, Inferos: his

his clavis importunarum cogitationum clavos extrude.

5 Animæ maculas sæpius eluito, si te peccato carnis pollueris, confitere cum Davide, prævaricationes tuas Domino. *Psalm.* 32. 5. Nathanem quendam fidum & prudentem delige, qui te resipiscentem consoletur, & dicat, transtulit Dominus peccatum tuum; non morieris, 2 *Sam.* 12, 13.

6 Vade, noli amplius peccare. Peccanti medicina

cina confessio, at tu pro virili tentationis principiis obsta. Cùm itaque primum, concitatis ad rebellionem appetitionibus, hostem adesse senseris: jam hic tibi omnis admovenda machina, aut periisti: serpens iste ubi primùm ingredi licuit, progreditur, seque totum insinuat. Ergo statim vires omnes colligendæ: nascentem ut Hydram suffoces, aut extinguas, mentem aliò avoca, divinam opem advoca, ut priùs monui: Accinge

cinge te ad aliquod opus grave, honestum & utile, ne te dæmon præoccupet.

7 Obsecro te, per misericordiam Dei, ut exhibeas corpus tuum hostiam viventem, sanctam, beneplacentem Deo, *Rom.* 12. 1, Nè facias membra Jesu Christi membra meretricis: corpus tuũ debet esse templum spiritus sancti; emptus es pretio, pretioso nempe, sanguine Christi; glorifica Deum in corpore tuo, & in spiritu tuo, quæ

sunt

ſunt Dei. Egregiè de hac re diſſerit Sanctus Paulus, 1 *Cor.6.*

Actiones Temperantiæ.

CAP.15.

1 QUantitatem ciborum ſaluti coporis neceſſariam, & ſaluti animæ non officicientem accipe, in comeſtione æſtum & nimiam aviditatem cohibe. Quemadmodum medicamenta, ſic alimenta ſume.

2 Sobrius eſto, & vigi-

vigilato ; adversarius tuus, Diabolus, tanquam leo rugiens, circuit, quærens quem devoret. 1 *Pet.* 5. 8. Attende tibi-ipsi, ne fortè gravetur cor tuum crapulâ & ebrietate, & curis vitæ hujus, & repentina in te superveniat dies Domini. *Luc.* 21. 34. Væ tibi si consurgas manè ad ebrietatem sectandam, & potandum usque ad vesperam. Væ tibi, qui es fortis ad bibendum, *Es.* 5. 11. 22. Te itaque jubeo, & per tremendum diem judicii

dicii te adjuro, ut quantùm possis, ebrietatis malum, auxiliante Domino, fugias. Ebriosi unà cum fornicariis, idololatris, adulteris, mollibus, masculorum concubitoribus, furibus, avaris, maledicis, rapacibus, à regno Dei excluduntur, 1 *Cor.* 6.9,10.

8 Ne cervisiam, vel alium potum inebriantem præbeas alteri usque ad ebrietatem. Væ tibi, si hoc agas: hic accommodari potest illa similitudo prophe-

tæ

tæ loquentis de judicio Chaldæorum. *Habac.* 2. 15, 16. Bibe tu quoq; atcalix dexteræ Domini ad te convertetur, & vomitus ignominiæ erit super gloriam tuam.

4 Quamvis adjuratus fueris per nomina magna, vel chara, vel si præmiis aut pœnis inducaris ad pocula superflua evacuanda, ne consentias.

5 Non solum ab imitatione, sed etiam à consortio potatorum abstinere debes: secun-

dum illud Apostoli: si quis, cum frater nominetur, sit ebriosus, cum ejusmodi ne edatis quidem, 1 *Cor.* 5. 11. Si Ecclesia tam negligens est, ut publicè peccantem, nec resipiscentem, non excludat; si cesset magistratus sontes gladio ferire, privatus quisque ab impudenter peccantium consuetudine sibi temperet, ne aut alienis flagitiis favere videatur, aut alieno crimine commaculetur, maximè si resipiscentiæ, spes nulla supersit. 6 Suf-

6 Sufficiens ſit tibi præterito vitæ tempore, quæ libent Gentibus perpetrâſſe, incedẽdo in laſciviis, cupiditatibus, vinolentiis, commeſſationibus, compotationibus, & nefariis ſimulachrorum cultibus: ----Omnium finis imminet. Eſto temperans, & ſobrius ad preces, 1 *Pet.* 4.3,4,7. Et Dominus det tibi intellectum in omnibus, 1 *Theſ.*5.27. 2 *Tim.*2.7.

De

De blaſphemia & juramentis.

Cap. 16.

1 NVnquam os tuum aperire audeas in cœlum verba emittere, in Deum juramenta atque blaſphemias; nunquid non ipſe pater tuus eſt, qui tibi benefecit? pulverem è terra capiens, & in faciem vitæ ſpiraculum inſpirans formavit te, ſub pedibus cuncta ſubjecit tuis, nocte te dormientem cuſtodit, excitatum

citatum protegit, esurientem nutrit, nudum vestit, pusillanimem solatur parva sint hæc, adiiciam majora; filium suum unigentum pro salute tua tradidit; nè itaque reddas pro bono malum, immemor beneficii, ne forte ignis de cœlo descendat & te devoret, ne forsan terra subtus repentè rumpatur & te absorbeat, nè in grave salutis periculum coniiciaris; Lapidem qui sursum jaciunt, in suum caput jaciunt, cùm lapis eodem

dem unde jaculatus est redeat.

2 Deus uti summus amor cordis, ita et summa laus, & glorificatio oris nostri esse debet. Vir multum jurans replebitur iniquitate, nec recedet â domo ejus plaga ; Obest enim nomen ejus assumere in vanum, quod magnum est ad timendum, sanctum ad venerandum, dulce ad meditandum, occultum ad sciendum, potens ad salvandum. Apud Ethnicos nemo Herculem jurabat sub

tecto

tecto, ſed ſub dio tantùm, quaſi in ipſius dei oculis præſentia.

3 Pro te ſufficient tres juramenti comites; primò judicium vel circumſpectio, nè fiat divinæ majeſtatis invocatio ſuper re vana, vel etiam momenti alicujus abſque notabili neceſſitate; ſecundò juſtitia vel æquitas, tam in ſe, quam in ordine ad alterum, ut nemini fiat injuria; qui enim ſuper iniquitate jurat, maledictus eſt: Tertiò veritas, ut ſermo ſit, eſt, ſi re-

revera eſt, vel non, ſi non. Hæc ſunt ornamenta, quæ conſtituunt juramentum in ordine virtutis; quòd ſi vel unum iſtorum deſit, illicitè juratur.

4 Nomen Dei ſanctum ab aliis blaſphemari, pro viribus impedias; ſervi principum non ſolùm ſuis dominis non maledicunt, ſed nec eos ulla injuria laceſſiri ab aliis patiuntur; nec Turcæ ſuo Mahometo, nec Ethnici ſuis diis maledicere audent; quanto minùs

tu

tu Deum verum, æternum, optimum, maximum, injuria afficeres?

De Sabbato Christiano.

Cap. 17.

1 SVbstantia præcepti de observatione sabbati est moralis, ut unum aliquẽ diem singulis septimanis in honorem Dei sanctificemus; 1°, ut ipse Deus publice in mundo celebretur; 2°, ut pietas electorum publicis exercitiis excitetur: 3°, ut homines sese mutuò

in fide ædificent, & alii alios ad pietatē provocent. 4, ut consensus in cultu dei & ecclesiæ doctrina servatur. 5, ut ecclesia in mundo sit conspicua, & a reliqua hominū multitudine discernatur. Quia vero primus hebdomadis dies huic quieti & spirituali exercitio, vel a Christo immediatè, vel ab Apostolis ab eo inspiratis, destinatus est, ideo & ille a te tuisque religiosè observari debet, *Apoc.* 1. 10. vocatur enim κυριακὴ, id est, dies

dies dominicus; primus dies hebdomadis, quo Eccleſia ad frangendum panem, communicandum ſanctorum uſibus, audiendũ verbum Dei & invocandum Deum congregabatur, *Act.* 20. 7. & ſequent 1 *Cor.* 16. 2.

Hunc diem, Chriſtus Chriſtus glorioſa ſua reſurrectione nobilitavit, *Joh.* 20. 1. atque teſtante Athanaſio, ὁ κύριος μετέθηκε τὸν σαββατὸν εἰς κυριακὴν, id eſt, dominus tranſtulit ſabbatum in diem dominicum. Hiarius autem prologo

in Psalmos dicit, nos octava die, quæ ipsa prima est, perfecti sabbati festivitate lætamur. Testatur etiam Justinus Martyr, qui altero post nativitatem Christi seculo vixit, in defensione sua pro Christianis, ad Antonium Pium Imperatorem, die solis urbanorum & rusticorum cœtus factos fuisse, ubi Apostolorum & Prophetarum literæ, quoad fieri poterat, prælegebantur. Deinde Præpositus verba faciebat adhortitaria, ad imitati-

imitationem tam honestarum rerum invitans; post hæc, inquit, consurgimus omnes & preces offerimus, quibus finitis, profertur panis & vinum.

3 Denique Consiliorum judicium & Ecclesiæ praxis, hujus diei celebrationem, omnibus a Christo seculis usque ad hæc ultima & deteriora tempora, in quibus hæreses & sectæ monstrosæ & horrendæ, magis quam antè, pullularunt, confirmant & approbant.

4 Sex diebus dei permissu corpori & terrenis tuis commodis cònsulere potes; cur unum diem animæ tuæ emendandæ & sáluti ejus promovendæ non impenderes? Verè diem Dominicum nundinas dei appellare licet, quas emandarum rerum ad salutem necessariarum causa frequentare tibi necesse est.

5 Comparabis hoc die absque pretio cibum angelorũ, aquam vitæ, vinum sacramenti

ti, & lac verbi, quibus anima tua paſcatur, *Iſ.* 55. 1. Emes a Chriſto aurum igni exploratum, ut dives fiat fides tua, Collyrium quo oculi tui inungantur, & cæcitas ſpiritualis ſanetur, veſtimenta alba juſtitiæ ſalvatoris, quibus induaris, nè manifeſta fiat nuditas animæ tuæ, *Apoc.* 3. 18. Recordare itaque diem ſabbati Chriſtiani, ut ſanctifices illum; ſic dei benedictionem & uberrimam conſolationem perpetuò ſenties.

De Recreationibus.

Cap. 18.

1 LÆtitiam recte moderari debes; cogites Deum quidem esse qui dat lætitiam in corde tuo, quique honestam recreationem qua amaritudinem hujus vitæ temperes, tibi non invidet: Sed rationem hujus concessæ lætitiæ aliquando exiget, qua de re Salomon scribit,

Lætare

Lætare juvenis in adolescentia tua, & in bono sit cor tuum in diebus juventutis tuæ, & ambula in viis cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & scito quod pro omnibus his, adducet te Deus in judicium, *Ecclef.* 11. 9. Dum igitur lætaris, ex oculis tuis non ponas Deum, tanquam inspectorem & judicem uniuscujusque operis tui; in omnibus operibus tuis memorare novissima, & nunquam peccabis.

2 Deinde cogites,

nullum hujus ſeculi gaudium eſſe perfectum, ſed cum dolore temperatum, qui gaudium vel comitatur vel ſequitur; ita igitur exporrigas frontem in rebus ſecundis, ut paratus ſis ad ferendas res adverſas, ſi Deus voluerit; in die bonorum, ne ſis immemor malorum.

3 Recorderis quod gaudium hujus ſeculi non ſit optimum, ſed unum ex donis temporalibus & caducis, quæ etiam impiis contin-

ga nt:

gunt, : Idcircò non totum te immergas tali lætitiæ, quasi summum tuum bonum in ea situm sit.

4 Gaudivm hujus seculi, nisi sponte sese offerat, nè nimiùm appetas, sed contemnere discas, ita ad cœleste gaudium tanto magis aspirabis : Justum est ut Deum amittat, quicunque in alio magis quam in Deo consolari desiderat.

5 Recreationes non sint 1. sumptuosæ. Deus dedit pecuniam, ut habeas

habeas unde familiam alas, unde pauperibus consulas, non quas coniicias in casum, vel fortunæ ludibrio & prodigæ voluptati exponas: 2. non sint crudeles, vel sãguinolentæ, ne creaturas pugnantes aspicere delecteris: 3. nè sint longæ: ne deliciis vaces; punctum est quod vivimus & puncto minus; tempus pretiosum & breve est, cujus gravis in die novissimo reddenda ratio.

6 Recreationibus de quibus pii dubitant, an licitæ

licitæ ſint, penitus abſtinere tutum eſt.

7 Noli ventrem tuum alere, ut equum Caligula, cui delicias regum ingeſſit, pro gramine & fæno, quod natura aſſignavit.

8 Non te oblectent ludi, quos cum inſania frequentant multi; Ludus illicitus, inventio diaboli eſt, ara fortunæ, officina fraudis, ſchola avaritiæ, palæſtra iracundiæ, profeſſio blaſphemiæ. Quomodo excuſari poteſt in Dei judicio, qui ludendo

dendo plena manu aurum prodigit, & interim mercedem detinet operarii, vel eleemosynam pauperis qui ad januam ejulat? Quis non horriet Christianum qui ludit in sanguine, vel Domesticorum suorum, quos negligit, vel pauperum, quos expoliat. A page cum delectationibus istis.

Si admittendus aliquando ludus licitus est, fiat moderate, fiat inter æquales; sine cupiditate
&

& animi preturbatione, de modico, & ut quidam monet, in uſum pauperum.

10. Ad recreationem, ut honeſta ſit, tria requiruntur. 1. Electio perſonarum; Eligendi ſunt boni, evitandi mali ut ſcopuli; converſatio fugienda ferocium: Proprio judicio pertinaciter inſiſtentium: Vaſrorum, iracundorum, & Joculatorum. Secundo, Bona intentio ad conſervationem valetudinis & verium

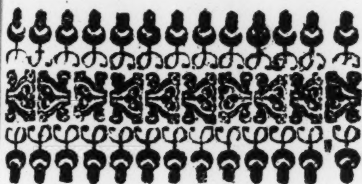
pro

pro obſequio animi; 3. Pro innocentia, majore ſtudio opus eſt, nè natura per indulgentiam vitæ liberiori magis quàm decet, generoſum pectus aſſueſcat. Hebræ dixerũt, ludum, choream, poculum & colloquium eſſe feneſtras animæ, per quas magis quam par ſit, ſæpè videtur. Prudens cenſetur qui in congreſſu ſeipſum obſervat & ſpiritum acuit, ut aptior quotidie ad functiones ſuas reddatur: Longum eſſet ſingula

gula enarrare. Deus te per omnia ſanctificet, ut ſis animo & corpore inculpatus & talis inveniaris, in adventu domini, cum veniens ad judicium reddet unicuique ſecundum opera ſua; interim ſuggerat tibi Deus, quomodo te in omnibus geras: & Dominus te ſervet in regnum ſuum cœleſte: cui gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Tabula.

Tabula.

FINIS.